

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МИСТЕЦТВ ІМЕНІ
І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Кафедра театрознавства

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Методичні рекомендації

до проведення практичних занять

Освітній ступінь – перший освітньо-професійний

Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність – 026 «Сценічне мистецтво»

Освітньо-професійні програми – «Акторське мистецтво
драматичного театру і кіно», «Акторське мистецтво театру ляльок»,
«Режисура драматичного театру», «Режисура театру ляльок»

Харків – 2022

Методичні рекомендації до проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» для здобувачів першого освітньо-професійного рівня вищої освіти, галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 026 «Сценічне мистецтво», освітньо-професійних програм «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно», «Акторське мистецтво театру ляльок», «Режисура драматичного театру», «Режисура театру ляльок». 8 с.

Укладач:

Каленіченко Ольга Миколаївна, професор кафедри театрознавства, доктор філологічних наук

Рецензенти:

Шеховцова Т.А., доктор філологічних наук, професор Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна;

Партола В.Я., декан театрального факультету, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри театрознавства

Методичні рекомендації до проведення практичних занять затверджено на засіданні науково-методичної ради Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського (Протокол № 5 від 29 грудня 2022 року).

Голова науково-методичної ради,

ректор _____ Наталія ГОВОРУХІНА

© Каленіченко О.М.

© Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського

Анотація навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів. Програма визначає обсяг знань здобувачів, алгоритм вивчення дисципліни, необхідне методичне забезпечення.

Метою вивчення навчальної дисципліни є підготовка та залучення здобувачів до здійснення науково-дослідницької діяльності, ознайомлення їх зі стратегією та тактикою проведення досліджень, надання їм певних знань щодо методології, методики й інструментарію дослідження та написання ними публікацій, доповідей і кваліфікаційних робіт.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні **знати**: види наукових досліджень; структуру і логіку наукового дослідження; методику пошуку, накопичення та обробки наукової інформації; методологію та методи теоретичних досліджень; вимоги й основні правила написання, оформлення та захисту наукових робіт різних жанрів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні **вміти**: провадити самостійний науковий пошук; володіти методами та прийомами наукових досліджень; здійснювати пошук інформації у процесі наукової роботи з використанням сучасних комп'ютерних баз даних; вибирати необхідні для наукового дослідження методи дослідження; оформлювати окремі види наукових робіт згідно вимог.

Згідно з вимогами освітньої програми навчальна дисципліна спрямована на формування **загальних та фахових компетентностей**:

Здатність до науково-дослідної діяльності у сфері сценічного мистецтва.

Здатність до роботи із мистецтвознавчою літературою, аналізу творів літератури і мистецтва із застосуванням професійної термінології.

Здатність до публічних виступів та оприлюднення результатів власних досліджень, культури дискусії, аргументованості, точності формулювання думок.

Згідно з вимогами освітньої програми навчальна дисципліна спрямована на формування **програмних результатів навчання**:

ПРН1. Володіти культурою мислення, здатністю до узагальнення, аналізу і синтезу в професійній діяльності.

ПРН5. Вміти здійснювати пошук інформації в мережі Інтернет, вільно застосовувати можливості інформаційних технологій у професійній діяльності

ПРН22. Вміти здійснювати спілкування в діалоговому режимі з широкою професійною та науковою спільнотою та громадськістю щодо питань сценічного мистецтва.

2. Методичні вказівки до проведення практичних занять для здобувачів денної форми навчання

Опанування матеріалу навчальної дисципліни передбачає проведення практичних занять в обсязі, що визначений у робочому навчальному плані. Обсяг практичних занять для здобувачів денної форми навчання складає 16 годин.

Тема 1. Поняття наукового дослідження та вимоги до нього

Тривалість практичного заняття 2 години.

Мета: поглиблення знань про поняття наукового дослідження, його основних етапів, правил оформлення бібліографічного апарату наукових досліджень.

Зміст практичного заняття:

1. Сутність наукових досліджень, їхні особливості та класифікація.
 2. Основні етапи наукових досліджень
 - сутність мети та завдань,
 - сутність об'єкта й предмета дослідження,
 - літературний пошук у бібліотеках та мережі інтернет,
 - формулювання гіпотези,
 - вибір методів дослідження та вимоги до них.
 3. Бібліографічний апарат наукових досліджень.
 4. Правила складання бібліографічного опису для списків літератури і джерел.
 5. Правила бібліографічного опису окремих видів документів.
 6. Розташування бібліографічних записів у списках літератури і джерел.
 7. Правила наведення цитат і бібліографічних посилань у текстах наукових і навчальних робіт.
 8. Академічна доброчесність та її принципи.
- Очікувані результати: поглиблення розвитку компетентностей.

Тема 2. Поняття методології наукових досліджень та її види

Тривалість практичного заняття 2 години.

Мета: засвоєння загальнонаукової та конкретно-наукової методології дослідження, методів та техніки проведення наукових досліджень.

Зміст практичного заняття:

1. Поняття і сутність методології.
 2. Поняття і сутність методу.
 3. Поняття і сутність методики.
 4. Поняття і сутність концепції.
 5. Методологічна основа дослідження.
 6. Загальнонаукові принципи дослідження: історичний, термінологічний, функціональний, системний, інформаційний, культурологічний, пізнавальний.
 7. Фундаментальна (філософська) методологія дослідження.
 8. Особливості конкретно-наукової методології.
 9. Аксиологічний підхід у наукових дослідженнях: мета, особливості.
 10. Герменевтичний підхід у наукових дослідженнях: мета, особливості.
 11. Синергетичний підхід у наукових дослідженнях: мета, особливості.
 12. Гендерний підхід у наукових дослідженнях: мета, особливості.
- Очікувані результати: поглиблення розвитку компетентностей.

Тема 3. Емпіричні методи наукового дослідження

Тривалість практичного заняття 4 години.

Мета: засвоєння емпіричних методів наукового дослідження.

Зміст практичного заняття:

1. Сутність емпіричних методів дослідження.
2. Суть методу спостереження та вимоги до його проведення.

3. Суть методу порівняння. Види порівняння.
 4. Суть методу опитування, анкетні опитування та вимоги до його проведення.
 5. Суть методу «бесіда» та вимоги до його проведення.
 6. Суть методу інтерв'ю. Вимоги до його проведення.
 7. Суть методу «описання».
 8. Суть методу «мозковий штурм» та вимоги до його проведення.
 9. Суть методу асоціацій та аналогій та вимоги до його проведення.
 10. Суть методу колективного блокнота і контрольних запитань та вимоги до його проведення.
 11. Суть методу «контент-аналіз».
 12. Суть методу «експеримент».
- Очікувані результати: поглиблення розвитку компетентностей.

Тема 4. Теоретичні методи наукового дослідження

Тривалість практичного заняття 2 години.

Мета: засвоєння теоретичних методів наукового дослідження.

Зміст практичного заняття:

1. Сутність теоретичних методів наукового дослідження.
 2. Характеристика основних етапів проведення теоретичних досліджень.
 3. Характеристика таких теоретичних методів дослідження, як аналіз та синтез.
 4. Суть індуктивного та дедуктивного методів наукового дослідження.
 5. Суть таких теоретичних методів дослідження, як абстрагування та моделювання.
 6. Суть гіпотетичного підходу при проведенні наукового дослідження на теоретичному рівні.
 7. Суть таких теоретичних методів дослідження, як конкретизація та ідеалізація.
 8. Суть методу узагальнення.
 9. Порядок використання методів при здійсненні наукового дослідження.
- Очікувані результати: поглиблення розвитку компетентностей.

Тема 5. Зміст та складові науково-дослідного процесу

Тривалість практичного заняття 2 години.

Мета: засвоєння теоретичних методів науково-дослідного процесу, його етапів і принципів.

Зміст практичного заняття:

1. Особливості формулювання теми наукових досліджень театрознавчого спрямування.
 2. Як здійснюється пошук методологічних основ дослідження.
 3. Формулювання мети, завдань дослідження, визначення об'єкта і предмета дослідження.
 4. Визначення актуальності наукових досліджень.
 5. Оформлення окремих розділів дослідницької роботи.
 6. Підготовка результатів дослідження для додатків.
- Очікувані результати: поглиблення розвитку компетентностей.

Тема 6. Форми відображення результатів наукових досліджень

Тривалість практичного заняття 2 години.

Мета: засвоєння основних форм відображення результатів наукового дослідження.

Зміст практичного заняття:

1. Монографія, наукова стаття, матеріали конференції, тези доповіді.
 2. Автореферат та його функції.
 3. Інформаційна записка, звіт з науково-дослідної роботи.
 4. Наукова конференція та її види.
 5. Написання доповіді і підготовка презентаційного матеріалу.
 6. Доповідь на конференції.
 7. Поводження доповідача під час доповіді.
 8. Поводження учасника конференції під час доповіді.
 9. Форми участі в дискусії на конференції.
 10. Доповідь під час захисту дослідницької роботи.
 11. Методика підготовки та оформлення наукової публікації.
 12. Методика підготовки та оформлення наукової презентації.
- Очікувані результати: поглиблення розвитку компетентностей.

3. Методичні вказівки до проведення практичних занять для здобувачів заочної форми навчання

Опанування матеріалу навчальної дисципліни передбачає проведення практичних занять в обсязі, що визначений у робочому навчальному плані. Обсяг практичних занять для здобувачів заочної форми навчання складає 2 години.

Тема 1. Поняття наукового дослідження та вимоги до нього

Тривалість практичного заняття 2 години.

Мета: поглиблення знань про поняття наукового дослідження, його основних етапів, правил оформлення бібліографічного апарату наукових досліджень.

Зміст практичного заняття:

1. Сутність наукових досліджень, їхні особливості та класифікація.
 2. Основні етапи наукових досліджень
 - пошук наукової літератури у бібліотеках та інтернет-ресурсах,
 - суть об'єкту і предмету дослідження,
 - суть мети та завдань,
 - вибір методів дослідження та вимоги до них.
 3. Бібліографічний апарат наукових досліджень.
 4. Правила складання бібліографічного опису для списків літератури і джерел.
 5. Правила бібліографічного опису окремих видів документів.
 6. Розташування бібліографічних записів у списках літератури і джерел.
 7. Правила наведення цитат і бібліографічних посилань у текстах наукових і навчальних робіт.
 8. Академічна доброчесність та її принципи.
- Очікувані результати: поглиблення розвитку компетентностей.

3. Рекомендовані джерела

1. Грабченко А.І., Федорович В.О., Гаращенко Я.М. Методи наукових досліджень: навчальний посібник. Х.: НТУ «ХП», 2009. 142 с.
2. Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Харків: ХНАУ, 2017. 272 с.
3. Дегтярьов А.В., Кокодій М.Г., Маслов В.О. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 78 с.
4. Дейниченко Г.В., Постнов Г.М. Методологія і організація наукових досліджень: навчальний посібник. Харків: ХДУХТ, 2014. 115 с.
5. Колесников О.В. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. 2-ге вид. випр. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2011. 144 с.
6. Конверський А. Основи методології та організації наукових досліджень. К. : Центр навчальної літератури, 2017. 350 с.
7. Корягін М.В., Чік М.Ю. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. 2-ге вид. К.: Алерта, 2019. 492 с.
8. Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Організація та методологія наукових досліджень» для аспірантів / уклад.: О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань. Харків: Право, 2019. 40 с.
9. Основи методології та організації наукових досліджень: навчальний посібник для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А.Є. Конверського. К.: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
10. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / за заг. ред. Т.В. Гончарук. Тернопіль, 2014. 272 с.
11. Щербак Т.І., Важинський С.Е. Методика та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.

4. Рекомендовані інтернет-ресурси

1. Бібліотека українських підручників. URL: <http://pidruchniki.ws/>
2. Вікіпідручник, відкрита та вільна бібліотека навчальної літератури. URL: <https://uk.wikibooks.org/wiki/>
3. Вимоги до публікацій та фахових видань. URL: <http://vak.org.ua/fv/>.
4. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського. URL: www.dnpb.gov.ua/
5. Національна бібліотека України імені В.В. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
6. Онлайн бібліотека. URL: <http://www.lib.com.ua/>

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Основи наукових досліджень

Методичні рекомендації до проведення практичних занять

Каленіченко Ольга Миколаївна
доктор філологічних наук, професор

Друкується в авторській редакції
Комп'ютерний набір
Комп'ютерна верстка
План 2022
Формат 60х64/16
Гарнітура "Times". Папір для мн. ап. Друк різнограф.
Обл.-вид. арк. 64. Тираж 10 екз.